

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002972

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 30-06-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лемешко Юлія Олександрівна

2. Yuliia Lemeshko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0009-5796-0436

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 204

Назва наукової спеціальності: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Галузь / галузі знань: аграрні науки та продовольство

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Дата захисту: 07-08-2026

Спеціальність за освітою: Ветеринарна медицина

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: -----, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 15099

Повне найменування юридичної особи: Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 05408024

Місцезнаходження: вул. П.Л.Погребняка, с. Чубинське, Бориспільський р-н., 08321, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 05408024

Місцезнаходження: вул. П.Л.Погребняка, с. Чубинське, Бориспільський р-н., 08321, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 68.39.71

Тема дисертації:

1. Селекційно-генетична оцінка великої рогатої худоби поліської м'ясної породи та заходи збереження її генофонду

2. Breeding and genetic evaluation of Polissia beef cattle and measures for preserving its gene pool

Реферат/анотація:

1. Лемешко Ю.О. Селекційно-генетична оцінка великої рогатої худоби поліської м'ясної породи та заходи збереження її генофонду. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство». – Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН, Чубинське, 2026. Дисертаційну роботу присвячено комплексному дослідженню сучасного стану генетичних ресурсів поліської м'ясної породи великої рогатої худоби, оцінці рівня її генетичного різноманіття та розробленню практичних заходів щодо збереження і раціонального використання генофонду. Актуальність роботи обумовлена необхідністю збереження локальних вітчизняних порід великої рогатої худоби, чисельність яких упродовж останніх десятиліть суттєво скорочується під

впливом економічних, організаційних та селекційних чинників. Поліська м'ясна порода є важливою складовою національного генофонду сільськогосподарських тварин України та характеризується високою адаптивністю до природно-кліматичних умов, доброю відтворною здатністю, ефективним використанням кормів і задовільними показниками м'ясної продуктивності. Разом із тим скорочення чисельності поголів'я та звуження генеалогічної структури створюють реальну загрозу втрати цінних генетичних особливостей породи. Метою досліджень було вивчити особливості формування племінних генетичних ресурсів поліської м'ясної породи та науково обґрунтувати селекційно-генетичні заходи, спрямовані на запобігання звуженню її біорізноманіття. Для досягнення поставленої мети проведено аналіз формування виробничої бази племінних генетичних ресурсів породи, здійснено оцінку ризиків втрати генетичного різноманіття, досліджено продуктивні та відтворювальні якості маточного поголів'я, вивчено генетичну структуру популяції за молекулярними маркерами, оцінено ефективність використання кріоконсервованої спермопродукції бугаїв-плідників, досліджено закономірності росту молодняку та визначено економічну ефективність запропонованих заходів. Проведений аналіз формування виробничої бази поліської м'ясної породи засвідчив наявність негативних тенденцій щодо скорочення чисельності племінного поголів'я та звуження генеалогічної структури популяції. Встановлено, що сучасний стан породи характеризується зменшенням кількості племінних стад (2 репродуктори, 1 завод) і скороченням чисельності тварин (755 голів), які використовуються у селекційному процесі. Такі тенденції можуть призводити до підвищення рівня спорідненого розведення та втрати генетичного різноманіття. На основі розрахунку критеріїв ризику встановлено, що популяція поліської м'ясної породи перебуває у критичному стані щодо звуження генетичного різноманіття. Розраховані параметри ефективного розміру популяції (19,68) та інбридингу на покоління (3,63) свідчать про необхідність термінового впровадження комплексу заходів, спрямованих на стабілізацію чисельності поголів'я та розширення генеалогічної структури популяції. Отримані результати підтверджують доцільність включення поліської м'ясної породи до пріоритетних об'єктів державних програм збереження генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин. Вивчено продуктивні якості маточного поголів'я поліської м'ясної породи. Проведено аналіз живої маси корів за різними отеленнями, визначено рівень молочності та особливості її формування залежно від віку тварин. Встановлено, що корови поліської м'ясної породи за живою масою відповідають вимогам бонітувального класу еліта та еліта-рекорд і перевищують стандарт породи на 2,06 – 8,9 % залежно від віку. Визначено закономірності вікових змін молочності від 225,3 кг за I-им отеленням до 265,2 кг за IV-им. Дослідження відтворювальної здатності корів і телиць показало задовільний рівень репродуктивних показників у популяції. Середній вік першого парування телиць склав 14,4 місяці, середня жива маса – 434,5 кг за коефіцієнтів мінливості ознак 6,54 % і 3,47 % відповідно. Коефіцієнт відтворної здатності по стаду становить 0,99. Одним із важливих напрямів досліджень стало вивчення генетичної структури популяції за молекулярними маркерами, асоційованими з якісними показниками м'ясної продуктивності. Проведено аналіз поліморфізму локусів TG5 гена тиреоглобуліну та CAPN 530 гена калпаїну. Визначено частоти алелів і генотипів, встановлено особливості розподілу генетичних варіантів у досліджуваній популяції та оцінено перспективи використання цих маркерів у селекційній роботі. Виявлено переважання гомозиготних особин з генотипом CC (0,608) за локусом TG 5 та GG (0,471) за локусом CAPN 530. Одержані результати доповнюють сучасні уявлення про генетичну структуру поліської м'ясної породи та можуть бути використані для розроблення програм маркер-асоційованої селекції.

2. Lemeshko Yu.O. Breeding and genetic evaluation of Polissia beef cattle and measures for preserving its gene pool. – Qualifying scientific work submitted as a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 204 “Technology of Production and Processing of Livestock Products”, Field of Knowledge 20 “Agricultural Sciences and Food”. – M.V. Zubets Institute of Animal Breeding and Genetics of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Chubynske, 2026. The dissertation thesis is dedicated to a comprehensive study of the current state of genetic resources of the Polissia beef cattle breed, the assessment of its genetic diversity level, and the development of practical measures for the conservation and rational utilization of its gene pool. The relevance of the study is driven by the urgent need to preserve local domestic cattle breeds, whose population size

has significantly declined over recent decades under the influence of economic, organizational, and breeding factors. The Polissia beef breed is an important component of the national livestock gene pool of Ukraine and is characterized by high adaptability to natural and climatic conditions, good reproductive ability, efficient feed conversion, and satisfactory meat productivity indicators. Concurrently, the reduction in population size and the narrowing of the genealogical structure pose a real threat of losing the breed's valuable genetic characteristics. The aim of the research was to study the specific features of the formation of breeding genetic resources in the Polissia beef breed and to scientifically substantiate breeding and genetic measures aimed at preventing the narrowing of its biodiversity. To achieve this goal, an analysis of the development of the breed's production base of breeding genetic resources was conducted, genetic diversity loss risks were assessed, the productive and reproductive qualities of the cows and heifers were examined, the genetic structure of the population was studied using molecular markers, the efficiency of using cryopreserved semen from AI bulls was evaluated, the growth patterns of young cattle were investigated, and the economic efficiency of the proposed measures was determined. The analysis of the formation of the Polissia beef breed's production base revealed negative trends regarding the reduction of the breeding population size and the narrowing of the population's genealogical structure. It was established that the current state of the breed is characterized by a decrease in the number of breeding herds (2 multiplier farms, 1 nucleus farm) and a reduction in the number of animals (755 heads) utilized in the breeding process. Such trends can lead to an increase in the inbreeding level and the loss of genetic diversity. Based on the calculation of risk criteria, it was established that the Polissia beef cattle population is in a critical condition regarding the narrowing of genetic diversity. The calculated parameters of the effective population size ($N_e = 19.68$) and inbreeding per generation ($F = 3.63\%$) indicate the urgent need to implement a comprehensive set of measures aimed at stabilizing the population size and expanding its genealogical structure. The obtained results confirm the advisability of including the Polissia beef breed among the priority targets of state programs for the conservation of farm animal genetic resources. The productive qualities of the Polissia beef cow population were studied. An analysis of the live weight of cows across different calvings was conducted, and the milk yield level along with its formation patterns depending on the animals' age were determined. It was established that according to live weight, Polissia beef cows meet the requirements of the "Elite" and "Elite-Record" grading classes, exceeding the breed standard by 2.06–8.9% depending on age. The patterns of age-related changes in milk yield were determined, ranging from 225.3 kg in the 1st calving to 265.2 kg in the 4th calving. The study of the reproductive ability of cows and heifers showed a satisfactory level of reproductive performance in the population. The average age at first mating of heifers was 14.4 months, and the average live weight was 434.5 kg, with coefficients of variation for these traits being 6.54% and 3.47%, respectively. The herd reproduction coefficient stands at 0.99. One of the important research areas was the study of the population's genetic structure using molecular markers associated with qualitative indicators of beef productivity. An analysis of the polymorphism of the TG5 locus of the thyroglobulin gene and the CAPN 530 locus of the calpain gene was performed.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Лемешко Ю. О. Аналіз живої маси і віку I-го парування телиць поліської м'ясної породи. «Проблеми розведення, генетики, відтворення та технології виробництва продукції у тваринництві»: матеріали

науково-практичної конференції молодих учених та аспірантів (12 жовтня 2021 р., м. Полтава). НААН, Інститут свинарства і агропромислового виробництва. Полтава, 2021. С. 28 – 29.

- 2. Лемешко Ю. О. Результативність синхронізації охоти та штучного осіменіння корів поліської м'ясної породи. Актуальні дослідження з проблем розведення, генетики та біотехнології в тваринництві: матеріали XX Всеукраїнської наукової онлайн-конференції молодих учених та аспірантів (30 червня 2022 р., с. Чубинське). НААН, Ін-т розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця, Українське т-во генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. Чубинське, 2022. С. 15–16.
- 3. Ільницька Т. Є., Джус П. П., Сидоренко О. В., Лемешко Ю. О. Поліський кінь і поліська м'ясна порода великої рогатої худоби як об'єкти збереження генетичної автентичності у вітчизняному тваринництві. Сучасні технології у тваринництві та рибництві: навколишнє середовище – виробництво продукції – екологічні проблеми: збірник матеріалів 76-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: НУБіП України, 2022. С. 102–103 (Здобувач здійснив статистичну обробку одержаних даних, проаналізував і узагальнив результати досліджень, підготував матеріали до друку).
- 4. Лемешко Ю. О. Аналіз особливостей динаміки живої маси молодняку поліської м'ясної породи. Актуальні дослідження з проблем розведення, генетики та біотехнології в тваринництві: матеріали XXI Всеукраїнської наукової онлайн-конференції молодих учених та аспірантів (19 травня 2023 р., с. Чубинське) / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця, Українське т-во генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. Чубинське, 2023. С. 10–12.
- 5. Лемешко Ю. О. Поліська м'ясна порода як предмет збереження біологічного різноманіття у скотарстві України. Сучасні світові та вітчизняні тенденції розвитку галузі тваринництва: виклики та персеکتиви: матеріали XXII Всеукраїнської наукової онлайн-конференції молодих учених та аспірантів присвяченій 85-й річниці від дня народження академіка НААН Валерія Бурката та Дню науки в Україні / (2024 р., с. Чубинське) НААН, Ін-т розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця, Українське т-во генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. Чубинське, 2024. С. 27–29.
- 1. Лемешко Ю. О., Склярів О. О., Джус П. П., Ткачук В. П. Аналіз походження маточного поголів'я великої рогатої худоби поліської м'ясної породи у СФГ «Верес». Розведення і генетика тварин. Вип. 62. С. 59–64.
- Лемешко Ю. О., Джус П. П. Аналіз динаміки кількісних параметрів племінного масиву великої рогатої худоби поліської м'ясної породи. Вісник аграрної науки. №9. С. 22 –29.
- Лемешко Ю. О., Джус П. П. Аналіз генетичної структури популяції поліської м'ясної породи за молекулярними маркерами якісних показників м'ясної продуктивності. Розведення і генетика тварин. Вип. 67. С. 79–84.
- Лемешко Ю. О. Селекційно-технологічні підходи до оптимізації виробництва генетичних ресурсів поліської м'ясної породи. Розведення і генетика тварин. Вип. 71. С. 117–123.

Наукова (науково-технічна) продукція: породи тварин

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Джус Павліна Петрівна

2. Pavlina P. Dzhus

Кваліфікація: к. б. н., старший науковий співробітник, 03.00.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7198-0427

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут біології тварин Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 30995014

Місцезнаходження: вул. Василя Стуса, Львів, 79034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Денисюк Олександр Віталійович

2. Oleksandr V. Denysiuk

Кваліфікація: к. с.-г. н., с.н.с., 06.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8371-7271

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державна установа "Інститут зернових культур" Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00496662

Місцезнаходження: вул. Володимира Вернадського, Дніпро, Дніпровський р-н., 49027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скляренко Юрій Іванович

2. Yurii I. Skliarenko

Кваліфікація: д. с.-г. н., старший науковий співробітник, 06.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6579-2382

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут сільського господарства Північного Сходу Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 00724927

Місцезнаходження: Зелена, с. Сад, Сумський р-н., 42343, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Почукалін Антон Євгенійович

2. Anton Y. Pochukalin

Кваліфікація: к. с.-г. н., 06.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2280-5371

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця
Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 05408024

Місцезнаходження: вул. П.Л.Погребняка, с. Чубинське, Бориспільський р-н., 08321, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вдовиченко Юрій Васильович

2. Yurii V. Vdovychenko

Кваліфікація: д. с.-г. н., професор, член-кор., 06.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9272-9672

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця
Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 05408024

Місцезнаходження: вул. П.Л.Погребняка, с. Чубинське, Бориспільський р-н., 08321, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Полупан Юрій Павлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Полупан Юрій Павлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кравченко Оксана Іванівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна